

ЛЮДИНА В СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Ткач І.І.

Тернопільський національний економічний університет

Предмет міжнародної інформації сьогодні розглядають у багатьох аспектах: з позиції прийомів масового інформаційного впливу й формування міжнародного іміджу держави, методів інформаційного моделювання й аналітичного опрацювання інформації, ефективного застосування та використання з цією метою технічних засобів комунікації. Це об'єктивні та невід'ємні сторони міжнародної інформації у суспільному вимірі. Але при цьому людина розглядається часто не як головний суб'єкт інформаційних зносин, а радше як об'єкт інформаційного впливу та пасивний елемент глобальних інформаційних комунікацій.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю спрямувати орієнтацію сучасних економічних реформ на інноваційну модель розвитку та розвиток економіки знань, що призведе до посилення участі України у міжнародних тенденціях створення глобального інформаційного суспільства, а також й об'єктивною потребою дослідити вплив розвитку сучасних інформаційно-комунікативних технологій на духовний світ головного суб'єкта економічних відносин – людини. Такий підхід притаманний дослідженням в межах екомологічної парадигми, основні положення якої викладено у праці [2].

Стратегію розвитку інформаційного суспільства варто розглядати в якості центрального системного ядра соціальної та економічної політики, що дозволяє використати переваги інформаційного суспільства для побудови гармонійних механізмів національної економіки. Така стратегія може стати катализатором економічного розвитку, локомотивом зростання всіх галузей народного господарства, тоді як відмова від стратегії динамічної розбудови інформаційного суспільства безумовно призведе до консервації та посилення накопиченого кризового соціально-економічного потенціалу України.

Інформаційний фактор як головний чинник економічного розвитку виокремили такі відомі засновники концепцій постіндустріального суспільства як Д.Бел, М. Кастельс, П.Дракер, у якому вони вбачали економічний прорив на шляху переходу від виробництва товарів до виробництва інформаційних послуг.

Економічні переваги розвитку інформаційного суспільства прямо пов'язані з інтелектуалізацією праці, наданням найвищого пріоритету процесам продукування нових знань, які обумовлюють соціально-економічний прогрес за рахунок підвищення продуктивності праці, застосування ноу-хау тощо. За даними Світового банку, у більшості країн, що входять в Організацію Економічного Розвитку та Співробітництва (ОЕРС) протягом останніх п'ятнадцяти років зростання доданої вартості у галузях, що ґрунтуються на знаннях, у середньому становило 3%, що стабільно перевищувало темпи загального економічного зростання, які не піднімалися вище 2,3% [1, с.25]. Тому сьогодні недостатньо пов'язувати розвиток інформаційної економіки тільки з вирішенням проблем автоматизації господарських процесів та управління ними, чи проблем передачі, доступу, опрацювання й зберігання інформації та інформаційних продуктів. Інформаційна економіка має значно ширший предмет, що докладніше відображено у [3, с.31]. Таким чином, розвиток інформаційного суспільства, його складових елементів та інформаційної інфраструктури має насамперед значення для розвитку економічного потенціалу держави.

Основу функціонування інформаційного суспільства складає симбіоз трьох чинників – інформації, знань та інформаційно-комунікаційних технологій, які власне і визначають сьогодні існування глобальної моделі цивілізаційного розвитку у міжнародному ракурсі.

Загалом поняття інформації має дуже широке значення, проте можна її детермінувати як засіб адекватного відтворення явищ і законів зовнішнього світу, духовної діяльності людства, що створює можливості передбачення і перетворення дійсності в інтересах міжнародної спільноти. Таким чином, інформація перетворилась на глобальну цінність, тобто має міжнародний характер. Інформація також виступає складовим компонентом інших життєво важливих глобальних явищ. Відтак інформаційний фактор здійснив у житті цивілізації за ХХ століття найбільш глибокі зміни за всю її історію: він об'єднав світ в єдину систему, яка функціонує у режимі реального часу [1, с.27].

За способом впливу на людину можна виділити два види інформаційного середовища: активне інформаційне середовище та пасивне інформаційне середовище [3, с.35]. Інформаційно-комунікаційні технології створили умови для виникнення ще одного виду інформаційного середовища: інтерактивного, що ґрунтується як на взаємодії між собою різних суб'єктів середовища, так і на суб'єктно-об'єктній взаємодії.

У сучасних умовах цивілізаційного розвитку інформаційно-комунікаційні технології – це не просто технічна інфраструктура, що пов'язана, зокрема, з комп'ютеризацією чи телефонізацією, а глобальний інструмент перерозподілу ідей, капіталу та праці, який визначає парадигму розвитку глобалізованого світу. Саме завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям стали можливими широке розповсюдження ідей науково-технічної революції, новітніх технологій, вільний рух фінансового капіталу та різке зростання гуманітарного капіталу [1, с.29]. Тому важко заперечити тезу, що для країн, що розвиваються, та країн з перехідними економіками, до яких належить і наша держава, найширше запровадження інформаційно-комунікаційних технологій є найнеобхіднішим. Однак актуальною залишається і проблема впливу різних видів інформаційного середовища на людську спільноту та людину зокрема.

Беручи за основу названі вище три чинники (інформація, знання, технології), можна сформувати такі компоненти інформаційної інфраструктури: активне інформаційне середовище, пасивний інформаційний простір та глобальні інтерактивні комунікації.

Треба зазначити, що інформація є складовою частиною знань, але знання належать до пасивного інформаційного простору, оскільки для їх отримання потрібно вживати певні дії та прикладати зусилля. А ось для засвоєння інформації в умовах активного інформаційного середовища не потрібно прикладати зусиль. Активне інформаційне середовище формують переважно засоби масової інформації, спеціальні рекламні носії, в основі яких лежать методи масового інформаційного впливу. Тому таке середовище носить агресивний характер по відношенню до людини, її соціально-культурного світу та духовних цінностей. Взаємодію цих компонентів опишемо в тезовому порядку.

Засоби масового інформаційного впливу застосовуються для досягнення різних цілей у відповідному комунікаційному просторі, тому залежно від мети їх можна класифікувати на такі види: засоби формування іміджу держави, засоби формування громадської думки, засоби формування мовного простору.

Засоби формування іміджу держави використовуються у двох площинах: у дипломатичній та економічній. Дипломатичну площину можна також розглядати у двох розрізах: міжнародний імідж держави та міжнародні преференції на рівні особистості.

Засоби формування громадської думки можуть використовуватися у трьох площинах: економічній, політичній та соціально-культур-

ній. В економічній площині ці засоби використовуються з єдиною метою: розширення ринків збуту. У політичній площині їх використовують з метою отримання відповідних преференцій на виборах чи інших політичних заходах. У соціально-культурній площині засоби інформаційного впливу використовуються для формування певних культурних, духовних та соціальних цінностей.

Засоби формування мовного середовища треба розглядати у територіальній площині, як правило, з метою мовної інтервенції чи протекції.

Пасивне інформаційне середовище відображає суспільний та індивідуальний інтелектуальний потенціал, який власне охоплює пасивну інформацію у вигляді інформаційних продуктів різного виду (книги, ноу-хау, проекти тощо); способи опрацювання цієї інформації (технології, методики, методи) та попередній досвід як індивідуальний, так і формалізований.

Нарешті глобальні інтерактивні комунікації за рівнем охоплення можна також класифікувати на такі види: масові комунікації (телебачення, засоби інтернету тощо), групові (соціальні мережі, форуми), особисті (мобільні телефони, засоби IP-телефонії).

Таким чином, два останніх компоненти інформаційної інфраструктури вимагають активну участь кожного індивіда для опрацювання знань та застосування інформаційних технологій для отримання як індивідуальних, так і суспільних переваг і дивідентів. Окремі елементи першого компоненту можуть негативно впливати на людський розвиток. У випадку застосування методів активного інформаційного впливу людина часто виступає лише об'єктом психологічних експериментів над нею.

1. *Колодюк А.В. Национальные стратегии информационного общества: преимущества и условия реализации в Украине // Информационное общество. – 2004. – № 2. – С. 25-29.*
2. *Ткач І.І. Генеза екомологічної парадигми людського розвитку / В.І. Приймак, І.І. Ткач //Україна: аспекти праці. – 2008. – № 3. – С.28-34.*
3. *Ткач І.І. Інформаційний бізнес: Курс лекцій. – Тернопіль: ТНЕУ, – 2009. – 116с.*